

Article Info/Makale Bilgisi

✓Received/Geliş: 02.12.2024 ✓Accepted/Kabul: 21.07.2025

DOI: 10.30794/pausbed.1594752

Research Article/Araştırma Makalesi

Derin, M. (2025). "Kuzey Makedonya'nın Avrupa Birliği'ne Katılım Sürecinde Bulgaristan'ın Politik Etkileri", *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 70, 257-267.

KUZEY MAKEDONYA'NIN AVRUPA BİRLİĞİ'NE KATILIM SÜRECİNDE BULGARİSTAN'IN POLİTİK ETKİLERİ

Murat DERİN*

Öz

Kuzey Makedonya'nın Avrupa Birliği (AB) üyelik süreci, tarihsel kimlik sorunları, ulusal çıkar tartışmaları ve iç siyasal etkenlerle şekillenen çok boyutlu bir diplomatik sürece dönüşmüştür. Bulgaristan'ın 2020 yılında uygulamaya koyduğu veto kararı, iki ülke arasındaki tarih, kimlik ve dil temelli ihtilafların AB'nin genişleme politikalarında nasıl belirleyici bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Özellikle tarihsel anlatıların, kolektif kimliklerin ve iç politik gelişmelerin dış politikaya yansımaları, bu süreci teknik bir müzakere zemininin ötesine taşımaktadır. Bu çerçevede, Bulgaristan'ın tutumu realizm, liberalizm ve sosyal inşacılık kuramsal yaklaşımları doğrultusunda analiz edilmiştir. Nitel içerik analizi yöntemiyle, resmi belgeler, dışişleri bakanlıklarının açıklamaları, AB kurumlarının kararları ve ikili anlaşmalar incelenmiştir. Ayrıca Makedonya sorununun, Bulgaristan'ın iç politikasında ve dış politika söyleminde nasıl bir işlev üstlendiği değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular, Bulgaristan'ın dış politikasının yalnızca çıkar temelli olmadığını, aynı zamanda kimlik ve tarih merkezli gerekçelerle şekillendiğini göstermektedir. Bu durum, AB'nin genişleme stratejilerinde karşılaşılan yapısal zorlukları ve tarihsel meselelerin dış politika aracı olarak nasıl kullanılabilirdiğini anlamak açısından dikkat çekici bir örnek sunmaktadır.

Anahtar kelimeler: Kuzey Makedonya, Bulgaristan, Avrupa Birliği, Kimlik, AB Genişleme Politikası.

THE POLITICAL IMPACT OF BULGARIA ON NORTH MACEDONIA'S EUROPEAN UNION ACCESSION PROCESS

Abstract

North Macedonia's accession process to the European Union (EU) has evolved into a multidimensional diplomatic undertaking shaped by historical identity issues, debates over national interest, and domestic political dynamics. Bulgaria's veto, implemented in 2020, revealed how disputes over history, identity, and language between the two countries have become a decisive factor in the EU's enlargement policy. In particular, the projection of historical narratives, collective identities, and domestic political developments onto foreign policy has transformed this process beyond a purely technical framework of negotiation. In this context, Bulgaria's position is analyzed through the theoretical lenses of realism, liberalism, and social constructivism. Employing a qualitative content analysis method, the study examines official documents, foreign ministry statements, decisions of EU institutions, and bilateral agreements. It also evaluates how the "Macedonia issue" functions within Bulgaria's domestic politics and foreign policy discourse. The findings indicate that Bulgaria's foreign policy is shaped not only by interest-driven calculations but also by identity-based and historically rooted justifications. This case offers a compelling example for understanding the structural challenges faced by the EU's enlargement strategies and illustrates how unresolved historical disputes can be instrumentalized in the realm of foreign policy.

Keywords: North Macedonia, Bulgaria, European Union, Identity, EU Enlargement Policy.

*Dr. Öğr. Üyesi, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, TEKİRDAĞ.
e-posta: muratderin22@gmail.com, (<https://orcid.org/0000-0001-7367-4223>)

1. GİRİŞ

Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin AB'ye katılım süreci, yalnızca ekonomik reformlar ve kurumsal uyum yükümlülüklerini değil, aynı zamanda tarihsel kimlik meselelerini ve ulusal çıkar temelli vetoları da gündeme getirmiştir. Bu bağlamda, Kuzey Makedonya'nın AB'ye üyelik süreci, sadece teknik bir bütünleşme projesi değil, aynı zamanda komşu ülkelerle geçmişten miras kalan kimlik, tarih ve dil temelli ihtilafların çözümünü zorunlu kılan karmaşık bir süreçtir (Karadzoski & Adamczyk, 2014). Özellikle Bulgaristan'ın 2020 yılında uygulamaya koyduğu resmî veto kararı, AB genişleme sürecinde tarihsel meselelerin nasıl birer dış politika aracına dönüştürüldüğünü açık biçimde ortaya koymuştur. Bu süreçte tarihsel anlatılar, ulusal kimlikler, dilsel ayrımlar ve etnik aidiyet tartışmaları yalnızca ikili ilişkilerde değil, AB düzeyindeki karar alma mekanizmalarında da ciddi engeller haline gelmiştir. Bu durum, özellikle Avrupa Konseyi ve Komisyon raporları üzerinden somut biçimde etkisini göstermiştir.

AB'nin genişleme politikasının teknik ve yönetsimsel boyutlarının ötesinde, tarihsel hafıza ve kimlik politikalarıyla iç içe geçtiği bu gibi örnekler, genişleme sürecinin normatif ve siyasal boyutlarının daha dikkatli ele alınmasını gerektirmektedir. Balkanlar gibi tarihsel olarak çok katmanlı ve kırılğan kimlik yapılarının bulunduğu bölgelerde, üyelik süreçleri sıklıkla geçmişin yeniden müzakeresine dönüşmektedir. Bu bağlamda Bulgaristan-Kuzey Makedonya ilişkisi, genişlemenin sadece aday ülkelerin reform performansı ile değil, aynı zamanda mevcut üye devletlerin tarihsel beklenti ve kimlik hassasiyetleriyle şekillendiğini gösteren güncel ve çarpıcı bir örnektir.

Bu çalışma, Bulgaristan'ın Kuzey Makedonya'nın AB üyelik sürecine yönelik politik etkilerini tarihsel ve kuramsal bir çerçevede analiz etmeyi amaçlamaktadır. Araştırma, "Bulgaristan'ın Kuzey Makedonya'ya yönelik vetosu hangi ulusal çıkar tanımlamaları ve tarihsel kimlik politikalarıyla gerekçelendirilmektedir?" sorusu etrafında şekillenmektedir. Bu doğrultuda çalışma, liberalizm ve realizm kuramlarının çerçevesinde şekillenen ulusal çıkar anlayışlarını ve bu anlayışların genişleme politikalarına yansımalarını incelemekte ve gerekli görüldüğü durumlarda sosyal inşacılık yaklaşımının sunduğu kimlik temelli analiz olanaklarını da dikkate almaktadır.

Bulgaristan'ın Kuzey Makedonya'nın AB üyelik sürecine yönelik politik etkileri, nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde değerlendirilmiştir. Nitel araştırmalar, sosyal olguların çok boyutlu, bağlamsal ve derinlemesine anlaşılmasına olanak tanıyan yöntemlerdir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu çerçevede çalışmada, eleştirel belge incelemesine dayalı içerik analizi yöntemi tercih edilmiştir. Analiz sürecinde özellikle 2017 sonrası döneme odaklanılmıştır. Bulgaristan ve Kuzey Makedonya dışişleri bakanlıklarının resmî açıklamaları, ortak basın bildirileri, Avrupa Birliği Konseyi ve Avrupa Komisyonu kararları ile Avrupa Parlamentosu raporları incelenmiştir. Ayrıca, iki ülkenin ulusal arşivlerinden ve basın-yayın organlarından elde edilen kamuya açık belgeler tarihsel bağlamı ortaya koymak amacıyla değerlendirilmiştir. Veriler öncelikle sistematik biçimde sınıflandırılmış, ardından konuya ilişkin ana temalar tespit edilmiştir. "Ulusal kimlik", "tarihsel anlatı", "dilsel egemenlik", "AB üyelik kriterleri" ve "veto gerekçeleri" gibi kavramsal temalar etrafında yürütülen kodlama süreci, çalışmanın kuramsal çerçevesi ile uyumlu olacak şekilde yapılandırılmıştır. Bu süreçte belgeler yalnızca betimleyici şekilde değil, aynı zamanda eleştirel bir analiz anlayışıyla da yorumlanmıştır.

Çalışmanın sınırlılıkları arasında, diplomatik belgelerin bazılarının kamuya açık olmaması ve sürecin karar alma boyutlarının çoğu zaman kapalı diplomasiyle yürütülmesi sayılabilir. Buna rağmen, erişilebilen resmî belgeler ile bağımsız gözlemci raporları, analiz için yeterli veri sağlamaktadır. Bu çerçevede ikinci bölümde, realizm, liberalizm ve sosyal inşacılık kuramlarına dayalı kuramsal çerçeveye yer verilmektedir. Üçüncü bölümde, Kuzey Makedonya ile Bulgaristan arasındaki tarihsel ilişkiler, kimlik inşası ve diplomatik miras temelinde ele alınmaktadır. Dördüncü bölüm, Bulgaristan'ın veto politikasını; ulusal çıkar, tarihsel anlatı ve iç siyasal dinamikler bağlamında incelemektedir. Beşinci bölümde güncel gelişmeler ve geleceğe yönelik öngörüler değerlendirilmektedir. Son bölüm ise genel bir sonuç ve bütüncül bir değerlendirme sunmaktadır.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

Uluslararası ilişkiler disiplininde devletlerin dış politika davranışlarını açıklamak amacıyla başvurulmuş temel yaklaşımlardan üçü realizm, liberalizm ve sosyal inşacılıktır. Bu teoriler, devletlerin uluslararası sistemdeki davranışlarını farklı varsayımlar çerçevesinde anlamlandırmaya çalışır ve her biri, belirli bir boyutu açıklamada

öne çıkarken, diğerlerini ihmal etme eğilimindedir. Bu çalışma, söz konusu yaklaşımların açıklayıcılık gücünü kıyaslayarak, Bulgaristan'ın Kuzey Makedonya'nın AB üyelik sürecine yönelik vetosunun ardındaki dinamikleri bütüncül bir yaklaşımla değerlendirme amacı taşımaktadır.

Realist kuram, uluslararası sistemi anarşik olarak tanımlar ve devletleri kendi güvenliklerini sağlamakla yükümlü, rasyonel ve çıkar-maksimizasyonu güden aktörler olarak görür (Morgenthau, 1948; Waltz, 1979). Realizme göre devletler, ulusal çıkarlarını tehdit eden gelişmelere karşı önleyici veya caydırıcı tepkiler verebilir. Ancak realizm, devlet davranışlarını büyük ölçüde maddi güç ve güvenlik gereksinimleri üzerinden analiz eder; tarihsel hafıza, kolektif kimlik ve söylemsel temsiller gibi faktörleri ikincil düzeyde ele alır. Bu nedenle, tarihsel anlatılar ya da kimlik politikaları gibi konuların dış politika kararlarında oynadığı rolü açıklamakta sınırlı kalmaktadır.

Liberal kuram, devletlerin çıkarlarının çatışmak zorunda olmadığını, aksine karşılıklı bağımlılık, uluslararası kurumlar ve normlar aracılığıyla iş birliğinin mümkün olduğunu ileri sürer (Keohane & Nye, 1989; Moravcsik, 1997). Bu kuram, özellikle AB gibi entegrasyon projeleri çerçevesinde devletlerin ortak normlar etrafında uyum sağlama kapasitesini vurgular. Ancak liberal kuramın temel varsayımı, iş birliği ortamının varlığına ve aktörlerin rasyonel çıkar uzlaşmalarına dayandığından; normatif ayrışma, tarihsel düşmanlık veya kimlik temelli dışlama gibi olgular karşısında açıklayıcılığı zayıflamaktadır. Bu bağlamda, liberal kuram yalnızca iş birliğinin işleyişini değil, aynı zamanda bu iş birliğinin neden bozulduğunu anlamada realizm ve sosyal inşacılıkla birlikte değerlendirilmelidir.

Sosyal inşacılık ise uluslararası ilişkilerde aktörlerin davranışlarını yalnızca maddi çıkarlarla değil, kimlikler, normlar, söylemler ve kolektif anlamlandırma süreçleriyle açıklar (Wendt, 1999). Bu yaklaşım, kimliğin bir güvenlik meselesine dönüşme biçimlerini, tarihsel anlatıların dış politikada nasıl araçsallaştırıldığını ve “öteki”nin inşasıyla şekillenen dış politika söylemlerini çözümlemeye yüksek açıklayıcılık kapasitesine sahiptir. Özellikle tarihsel hafıza çatışmaları, ulusal anlatıların uyuşmazlığı ve dilsel tanınma gibi konular, sosyal inşacı yaklaşımın temel analiz alanlarını oluşturur.

Bu üç kuramsal yaklaşımın birlikte değerlendirilmesi, çalışmanın konusunu oluşturan karmaşık dış politika tercihlerini daha bütünlüklü biçimde analiz etmeye olanak sağlamaktadır. Realizmin güvenlik ve çıkar vurgusu, liberalizmin kurumsal yapı ve iş birliği olanakları perspektifi ve sosyal inşacılığın kimlik, norm ve söylem odaklı yaklaşımı, konunun farklı boyutlarını açıklamak açısından tamamlayıcıdır. Ancak her bir kuramın açıklayıcılık gücü kadar sınırlılıkları da dikkate alınmalı, özellikle realizmin kimlik dinamiklerini dışlaması ve liberalizmin normatif varsayımlarının Bulgaristan örneğinde sorgulanabilir oluşu, çalışmada sosyal inşacı çerçevenin analitik açıdan neden tamamlayıcı olarak kullanıldığını gerekçelendirmektedir.

3. KUZEY MAKEDONYA’NIN AVRUPA İLE ENTEGRASYON SÜRECİNDE TARİHSEL ARKA PLAN

Kuzey Makedonya’nın AB’ye katılım süreci, yalnızca güncel dış politika dinamikleriyle açıklanabilecek bir olgu değildir. Aksine bu süreç, Balkanlar’ın çok katmanlı tarihsel geçmişi, etnik kimlik mücadeleleri, kolektif hafıza çatışmaları ve komşu devletlerle şekillenen karmaşık ilişkiler ağıyla doğrudan bağlantılıdır. Özellikle Kuzey Makedonya ile Bulgaristan arasındaki tarihsel ve kimlik temelli ihtilaflar, hem ikili ilişkileri hem de AB’nin genişleme politikalarını etkileyen çok boyutlu bir nitelik taşımaktadır. Bu bağlamda tarihsel arka plan, iki temel eksen üzerinden incelenecektir: İlki, tarihsel kimlik inşası ve diplomatik mirasın kolektif hafıza üzerindeki etkileri; ikincisi ise Bulgaristan’ın veto kararına giden süreçte belirleyici olan tarihsel ve siyasal gelişmelerdir.

3.1. Tarihsel Kimlik ve Diplomatik Miras

Balkanlar, tarih boyunca çeşitli imparatorlukların egemenliği altında kalmış ve çok katmanlı etnik, kültürel yapısıyla karmaşık siyasi dönüşümlere sahne olmuştur (Mazower, 2001). Bu tarihsel dinamikler, bölgedeki kimlik ve egemenlik meselelerinin temelini oluşturmuş ve günümüzde özellikle Kuzey Makedonya ile Bulgaristan arasındaki sorunların anlaşılmasında kritik rol oynamaktadır (Kut, 2005; Jelavić, 2009). Bulgaristan ile Makedonya arasındaki tarihsel bağlar, yalnızca diplomatik belgelerle değil, aynı zamanda kolektif hafızayı şekillendiren tarihsel anlatılar, kahraman figürleri ve eğitim müfredatlarına yansıyan kimlik politikalarıyla da derinleşmiştir. Özellikle 1878 Ayastefanos Antlaşması ile gündeme gelen “Büyük Bulgaristan” projesi, Bulgar ulusal hafızasında güçlü bir yere sahiptir. Bu idealin Makedonya üzerindeki tarihsel hak iddialarına meşruiyet kazandırmak amacıyla bugünkü dış politika söylemlerine yansıdığı gözlemlenmektedir (Marolov, 2014).

Eski Yugoslavya'nın dağılmasıyla 1991 yılında bağımsızlığını ilan eden Makedonya Cumhuriyeti, hem iç politikada hem de komşu ülkelerle ilişkilerinde çok boyutlu bir kimlik ve meşruiyet kriziyle karşı karşıya kalmıştır (Abdula, 2017; Ismaili & Mustafi, 2017; Jelavić, 2009; Kut, 2005; OSCE, 2001). Bu tarihsel birikimin devamı niteliğinde, 20. yüzyıl başlarında şekillenen kimlik iddiaları ile 1991 sonrasındaki bağımsızlık süreci arasında doğrudan bir süreklilik kurulabilir. Makedonya'nın bağımsızlığını ilan etmesinin ardından ülkeyi tanıyan ilk devletin Bulgaristan olması, iki ülke ilişkilerinde hem sembolik hem de tarihsel olarak önemli bir eşik teşkil etmiştir. Ancak bu tanıma, Bulgaristan'ın Makedon milletinin ve dilinin ayrı bir ulusal gerçeklik olduğu yönündeki şüphelerini ortadan kaldırmamış; aksine bu çekinceler, ilerleyen dönemde kimlik temelli gerilimlerin yeniden alevlenmesine zemin hazırlamıştır (Marolov, 2014; Ivanov, 2014; Kamusella, 2021).

20. yüzyıl başlarında faaliyet gösteren İç Makedon Devrimci Örgütü (VMRO), "Büyük Bulgaristan" idealinin siyasal alana taşınmasında önemli bir rol oynamış ve özellikle Bulgar yanlısı hizip aracılığıyla Makedon kimliğini Bulgar kimliğiyle özdeşleştiren söylemleri yaygınlaştırmıştır (Rossos, 2008). Bu tarihsel söylem, Bulgaristan'ın günümüzde Makedon kimliği ve dili konusundaki şüpheli ve inkârcı yaklaşımının tarihsel arka planını oluşturmaktadır. Bulgar tarafı, Makedon kimliğinin 20. yüzyılın ortalarında Tito liderliğindeki Yugoslavya tarafından siyasal amaçlarla kurumsallaştırıldığını ve tarihsel bir temele dayanmadığını ileri sürmekte; bu nedenle Makedon ulusal anlatısını bir "tarihsel yanılsama" olarak değerlendirmektedir (Ivanov, 2014; Kamusella, 2021). Bu çerçevede tarihsel figürlerin aidiyetine ilişkin tartışmalar da iki ülke arasında gerilim üretmektedir. Özellikle Goce Delçev gibi sembolleşmiş kişiliklerin hem Bulgar hem Makedon tarafından "ulusal kahraman" olarak sahiplenilmesi, kolektif hafızanın paylaşımında ciddi çatışmalara yol açmaktadır. Makedonya tarih kitaplarında "bağımsızlık savaşçısı" olarak sunulan figürlerin, Bulgar anlatılarında "Bulgar devrimci" olarak yer alması, tarihsel hakikat üzerinde uzlaşmanın ne kadar zor olduğunu göstermektedir. Bu sorunları çözmek amacıyla, 2017 Dostluk Anlaşması çerçevesinde taraflar arasında "Ortak Tarih Komisyonu" kurulmuş ve belirli tarihî olayların ve figürlerin birlikte yeniden değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Ancak komisyonun çalışmaları zamanla tıkanmış ve yeni diplomatik krizlere zemin hazırlamıştır (Marusic, 2017). Makedon kamuoyunda bu komisyona yönelik ciddi bir güvensizlik oluşmuş, Bulgaristan'ın tarihsel anlatısını dayattığı yönünde eleştiriler dile getirilmiştir. Aynı zamanda Bulgaristan'daki milliyetçi kesimler, komisyonun daha agresif bir çizgide ilerlemesi gerektiğini savunmuştur. Bu bağlamda tarih, yalnızca geçmişe yönelik bir alan değil; güncel dış politikada meşruiyet üretme, kimlik inşa etme ve ulusal çıkar tanımlama aracı olarak işlev görmektedir. Konstrüktivist güvenlik anlayışı açısından değerlendirildiğinde, kimliğe yönelik tehdit algısı, yalnızca askeri ya da stratejik unsurlardan değil, kolektif hafızaya ilişkin tarihsel çatışmalardan da beslenmektedir. Dolayısıyla Bulgaristan'ın Makedonya'ya yönelik tutumu, yalnızca siyasal değil, aynı zamanda tarihsel-kültürel temelli bir güvenlik stratejisi olarak yorumlanmalıdır.

3.2. Bulgaristan'ın Vetosuna Giden Süreç

Kuzey Makedonya'nın bağımsızlığını kazanmasının ardından, çok etnili yapısı ve kimlik temelli ayrışmaları, ülkenin Avrupa-Atlantik entegrasyon sürecini doğrudan etkilemiştir. Bu sürecin ilk büyük sınaması, 2001 yılında Arnavut-Makedon gruplar arasında yaşanan silahlı çatışmalar olmuştur. Çatışmaların ardından imzalanan Ohri Çerçeve Anlaşması, Arnavut azınlığa siyasal, kültürel ve dilsel haklar tanıyarak kapsamlı anayasal reformları beraberinde getirmiştir. Anlaşma, yalnızca iç barışı sağlamakla kalmamış, aynı zamanda çok kültürlü ve çoğulcu bir siyasal zeminin oluşmasına katkı sunarak Avrupa-Atlantik yapılarıyla uyumlu bir çerçeve ortaya koymuştur (Phillips, 2004; OSCE, 2001). AB, bu reformları demokratikleşme ve kurumsal uyumun bir göstergesi olarak değerlendirmiş; kamu yönetimi, yargı bağımsızlığı ve yerel yönetim alanlarında ilave dönüşüm beklentisini sürdürmüştür (Ismaili & Mustafi, 2017; Abdula, 2017).

Bu iç dönüşüme paralel olarak, dış politikada da ülkenin entegrasyon sürecini sekteye uğratan bir başka kritik mesele, Yunanistan ile yaşanan "isim krizi" olmuştur. Yunanistan, "Makedonya" adının tarihsel mirasına sahip çıktığını iddia ederek ülkenin bu adla uluslararası tanınmasını uzun yıllar engellemiştir. Ancak bu kriz, 2018 yılında imzalanan Prespa Anlaşması ile aşılmış ve ülkenin adı "Kuzey Makedonya Cumhuriyeti" olarak değiştirilmiştir (Derin, 2019; European Commission, 2019). Bu gelişme, AB ile üyelik müzakerelerinin önünü açması beklenen bir dönüm noktası olmuştur. Ancak Yunanistan'ın vetosunun ardından bu kez Bulgaristan, tarihsel ve kimliksel gerekçelerle süreci tıkayan yeni bir aktör olarak sahneye çıkmıştır. Bulgaristan, Makedon kimliğinin ve dilinin 20. yüzyıl ortalarında Yugoslavya tarafından yapay biçimde inşa edildiğini savunmakta ve bu unsurların aslında Bulgar

kökenli olduğunu iddia etmektedir (Ivanov, 2014). Bazı akademik çevreler, bu yaklaşımı post-komünist dönemde geliştirilen bir “tarihsel yayılmacılık” stratejisi olarak değerlendirmektedir (Kamusella, 2021).

2017 yılında imzalanan Dostluk, İyi Komşuluk ve İş Birliği Anlaşması, taraflar arasında geçici bir uzlaşma ortamı yaratsa da, uygulamada yaşanan fikir ayrılıkları ve karşılıklı güvensizlik nedeniyle sürdürülebilir bir normalleşmeye dönüşmemiştir (Marusic, 2017). Bu bağlamda Bulgaristan, Kasım 2020’de Kuzey Makedonya’nın AB ile müzakerelerini resmen veto etmiştir (Council of the European Union, 2020; Fazlagikj, 2021). Veto kararına eşlik eden söylemler, tarihsel kimlik anlatılarının dış politika söylemine nasıl içkin hâle geldiğini göstermektedir. Örneğin Bulgaristan Cumhurbaşkanı Rumen Radev, “Kuzey Makedonya’nın AB üyeliği Bulgar tarihi, dili ve kimliği pahasına gerçekleşemez” diyerek ülkesinin tarihsel-kimliksel kırmızı çizgilerini kamuoyuna açıkça beyan etmiştir (Miko, 2021).

Bu gelişme, AB’nin genişleme politikasında ciddi bir tıkanma yaratmış ve tarihsel kimlik meselelerinin kurumsal entegrasyon süreçleri üzerindeki etkisini açıkça ortaya koymuştur. 2021 yılı boyunca Bulgaristan’daki siyasi belirsizlik ve seçim atmosferi, müzakerelerin ilerlemesini daha da zorlaştırmıştır. Bu çıkmaz, Fransa’nın AB Dönem Başkanlığı sırasında sunulan ve kamuoyunda “Fransız Teklifi” olarak anılan uzlaşma planı sayesinde aşılmıştır. Kuzey Makedonya, Temmuz 2022’de bu öneriyi kabul etmiş ve anayasa değişikliği yoluyla ülkedeki Bulgar azınlığın resmen tanınacağına dair bir taahhütte bulunmuştur. Bu uzlaşmanın ardından, 19 Temmuz 2022 tarihinde AB ile resmî müzakere süreci başlatılmış ve teknik tarama süreci fiilen devreye alınmıştır (Council of the European Union, 2024). Ancak söz konusu anayasa değişikliği henüz hayata geçirilmemiştir. Bulgaristan, anayasal güvence sağlanmadığı sürece sonraki müzakere fasıllarının açılmasını engelleme yönündeki tutumunu sürdürmektedir. Dolayısıyla, Kuzey Makedonya’nın AB’ye üyelik süreci, yalnızca teknik değil, tarihsel hafıza, kimlik ve ulusal anlatılar ekseninde şekillenen çok boyutlu ve derinleşmiş bir diplomatik mücadeleye dönüşmüştür.

4. BULGARİSTAN’IN VETOSUNUN SİYASAL TEMELLERİ: ULUSAL ÇIKAR, TARİHSEL ANLATI VE KİMLİK SİYASETİ

Kuzey Makedonya’nın AB üyelik sürecinin önündeki temel engellerden biri, Bulgaristan’ın tarihsel, kültürel ve kimlik temelli itirazlarını diplomatik bir araca dönüştürmesidir. 2020 yılında uygulamaya konulan veto kararı, yalnızca ikili ilişkilerdeki sorunlardan değil, aynı zamanda Sofya’nın ulusal çıkar tanımlaması ile tarihsel anlatı ve kimlik siyasetini dış politika aracı olarak kullanmasından kaynaklanmaktadır. Bu bölümde Bulgaristan’ın vetosunun gerekçeleri çok katmanlı biçimde ele alınacak; resmî diplomatik pozisyonlar, tarihsel hafıza politikaları ve iç siyasi dinamikler arasındaki ilişki değerlendirilecektir. Ayrıca bu tutumun realizm, liberalizm ve sosyal inşacılık gibi kuramsal yaklaşımlar çerçevesinde nasıl anlamlandırılabilceği tartışılacaktır. Son olarak, güncel diplomatik gelişmeler ve bölgesel jeopolitik öngörüler ışığında sürecin geleceğine ilişkin değerlendirmelere yer verilecektir.

4.1. Veto Kararının Resmî Gerekçeleri ve Diplomatik Süreç

Bulgaristan, Kasım 2020’de Kuzey Makedonya’nın AB ile katılım müzakerelerine başlamasını resmî olarak veto etmiştir. Bu karar, AB Genel İşler Konseyi’nin 8 Aralık 2020 tarihli toplantısında resmîyet kazanmış ve Bulgaristan Dışişleri Bakanlığı tarafından yayımlanan belgelerle gerekçelendirilmiştir. Bulgaristan’ın vetosunun arkasında, tarihsel anlatılar, dil sorunu ve ulusal kimliğin tanımlanma biçimi olmak üzere üç temel unsur öne çıkmaktadır. (Council of the European Union, 2020; IntelliNews, 2021).

Bulgaristan hükümeti, Makedon kimliğinin ve dilinin 20. yüzyılın ortalarında Yugoslavya tarafından yapay biçimde oluşturulduğunu ve tarihsel olarak Bulgar halkının bir uzantısı olduğunu savunmaktadır. Sofya yönetimi, bu nedenle “Makedon dili” ifadesinin resmî AB belgelerinde yer almasına karşı çıkmış ve ortak tarih komisyonunun uzlaşma varmadan sürecin ilerletilmesini kabul edilemez bulmuştur. Ayrıca Bulgaristan, Kuzey Makedonya’nın eğitim sisteminde ve resmî söylemlerinde “Bulgar karşıtı propaganda” olarak nitelendirdiği içeriklerin sonlandırılmasını talep etmiştir (Republic of Bulgaria, Ministry of Foreign Affairs, 2019).

Veto kararı, yalnızca ikili meselelerin değil, aynı zamanda genişleme sürecindeki normatif uyum ve tarihsel hafıza arasındaki çatışmanın da bir yansıması olarak yorumlanmıştır. Nitekim Avrupa Komisyonu, 2020 yılı İlerleme Raporu’nda Kuzey Makedonya’nın reform performansını olumlu değerlendirmiş ve müzakerelerin başlatılmasını önermiştir. Ancak Bulgaristan’ın itirazları bu teknik değerlendirmeyi siyasi düzeyde engellemiştir

(European Commission, 2020). Bu süreçte AB Konseyi içinde Bulgaristan ile diğer üye devletler arasında görüş ayrılıkları yaşanmış, özellikle Almanya ve Fransa gibi genişleme yanlısı ülkeler uzlaşma çağrısında bulunmuştur. Bulgaristan'ın tutumu, genişleme sürecinde üye devletlerin tarihsel ve kimliksel meseleleri nasıl birer dış politika aracı haline getirdiğinin somut bir örneği olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda, 2021 yılı boyunca süren siyasi istikrarsızlıklar ve hükümet krizleri nedeniyle Bulgaristan'da net bir dış politika yönelimi oluşmamış, ancak milliyetçi çevrelerin etkisiyle Kuzey Makedonya karşıtı söylem gündemde kalmaya devam etmiştir (Bechev, 2021).

4.2. Tarihsel Anlatı Üzerinden Meşruiyet İnşası

Tarihsel arka planın daha iyi anlaşılabilmesi için, Soğuk Savaş yıllarında Bulgaristan ile Yugoslavya arasında Makedonya meselesi üzerinden yaşanan ideolojik ve jeopolitik rekabetin de altı çizilmelidir (Sfetas, 2012). Bulgaristan'ın Kuzey Makedonya'ya yönelik vetosunun merkezinde yalnızca güncel siyasi çıkarlar değil, aynı zamanda tarihin yorumlanma biçimine ilişkin derin anlaşmazlıklar yer almaktadır. Sofya yönetimi, Makedonya'nın tarihsel kimliğinin Osmanlı sonrası Balkan milliyetçiliklerinin bir uzantısı olarak Bulgar tarihinin parçası olduğunu öne sürmektedir (Ivanov, 2014). Bu görüş, Makedon ulusal kimliğinin tarihsel inşasına ilişkin farklı anlatıların çatışmasından kaynaklanmakta; kimlik, dil ve tarih meseleleri üzerinden yürütülen tartışmalar tarihsel bir süreklilik arz etmektedir (Rossos, 2008). Bu bağlamda, özellikle Osmanlı sonrası dönemde Makedonya bölgesinde faaliyet gösteren devrimci örgütler, kültürel kimlikler ve toplumsal hareketler, her iki taraf tarafından farklı biçimlerde sahiplenilmektedir (Ragaru, 2021).

Tarihsel anlatı üzerindeki bu rekabet, yalnızca akademik ya da kültürel bir tartışma düzleminde kalmamakta, aksine doğrudan dış politika söylemlerine ve AB genişleme sürecine yansımaktadır. 2017 yılında imzalanan Dostluk, İyi Komşuluk ve İş Birliği Anlaşması uyarınca kurulan Ortak Tarih Komisyonu, bu gerilimi aşmayı hedeflemiş olsa da somut ilerleme sağlanamamıştır. Komisyonun çalışmaları özellikle Osmanlı sonrası Bulgar-Makedon ilişkileri, VMRO hareketi ve İkinci Dünya Savaşı döneminde Makedonya'daki Bulgar varlığı gibi konular üzerinde tıkanma yaşamıştır (Joint Multidisciplinary Expert Commission, 2019).

Bulgar tarafı, Kuzey Makedonya'daki ders kitaplarında Bulgaristan'ın "işgalci" olarak tanıtılmasına ve Bulgar tarihsel figürlerinin "yabancılaştırılmasına" karşı çıkmaktadır. Kuzey Makedonya tarafı ise bu müdahaleyi tarih yazımına doğrudan bir siyasal müdahale olarak değerlendirmekte ve tarihsel hafızaya ilişkin egemenlik hakkını savunmaktadır. Her iki ülke açısından da tarih, ulusal kimliğin temel taşı olarak görülmekte, bu nedenle tarihsel anlatı yalnızca geçmişe ilişkin bir yorum değil, aynı zamanda güncel ulusal kimliğin ve egemenliğin meşruiyet zemini olarak da kullanılmaktadır (Vangeli, 2020). Bu bağlamda Kuzey Makedonya'nın, tarihsel figürleri ve olayları ulusal kimliğe uygun biçimde yeniden kurgulama yönündeki çabaları, Bulgaristan'la yaşanan tarihsel ihtilafların günümüzdeki yansımalarından biri olarak değerlendirilmektedir (Miko, 2021).

Bu çerçevede Bulgaristan'ın tarih temelli itirazları, realist yaklaşımda olduğu gibi yalnızca stratejik bir ulusal çıkar arayışının değil, sosyal inşacı kuramda tanımlandığı biçimiyle kimliksel bir öz-yansıtmanın da ürünü olarak değerlendirilebilir. Kimlik ve tarih üzerinden yürütülen bu mücadele, AB'nin genişleme politikasını teknik bir reform süreci olmaktan çıkararak, kolektif hafıza, semboller ve tarihsel anlatılar etrafında şekillenen karmaşık bir diplomatik zemine dönüştürmektedir.

4.3. Bulgaristan'ın Veto Tutumunun Kuramsal Analizi

Bulgaristan'ın Kuzey Makedonya'ya yönelik vetosu, yalnızca ikili bir diplomatik ihtilaf değil, aynı zamanda Uluslararası İlişkiler kuramları çerçevesinde çok katmanlı biçimde analiz edilebilecek bir dış politika tercihi olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda söz konusu tutum, realizm, liberal kurumsalcılık ve sosyal inşacılık yaklaşımları doğrultusunda ele alınmaktadır.

Realist yaklaşım, devletlerin dış politikasını güç, güvenlik ve ulusal çıkar ilkeleri doğrultusunda şekillendirdiğini varsayar. Bu yaklaşıma göre Bulgaristan'ın vetosu, bölgesel etki alanını koruma ve AB içinde siyasi pazarlık gücünü artırma çabası olarak okunabilir. Özellikle tarihsel miras üzerindeki hak iddiaları ve kimliksel ayrışmalar, Sofya'nın bölgesel nüfuzunu pekiştirme yönünde stratejik bir araç hâline gelmektedir (Mearsheimer, 2001).

Liberal kurumsalcılık, uluslararası iş birliğinin kurumlar ve karşılıklı bağımlılıklar üzerinden geliştiğini savunur. Bu yaklaşıma göre, AB içinde var olan tarihsel uzlaşi mekanizmalarının işlememesi, Bulgaristan'ın tutumunu kurumsal normlara aykırı bir örnek hâline getirir. Ortak tarih komisyonunun tıkanması ve müzakere sürecinin siyasal koşullara bağlanması, iş birliğini mümkün kılan kurumsal yapıların sınırlarını göstermektedir (Keohane & Nye, 1989). Bu nedenle, bazı eleştirilerin aksine, liberal kurumsalcılık yalnızca iş birliğini değil, bu iş birliğinin kurumsal sınırlılıklarını ve işlemeyen yönlerini de analiz etme kapasitesine sahiptir.

Sosyal inşacılık ise devletlerin kimlik, tarihsel hafıza ve normatif algılar üzerinden hareket ettiğini vurgular. Bu yaklaşıma göre Bulgaristan'ın vetosu, yalnızca çıkar temelli bir dış politika tercihi değil, aynı zamanda tarihsel kimliğin tanınması ve kültürel aidiyetin korunması yönünde bir kimlik mücadelesi olarak da değerlendirilmektedir (Wendt, 1999).

Her üç kuramsal yaklaşım da Bulgaristan'ın tutumunu farklı boyutlarıyla açıklamaktadır. Realist yaklaşım söz konusu vetoyu stratejik çıkarlarla, liberal kurumsalcılık kurumsal işleyişteki tıkanmalarla, sosyal inşacılık ise kimlik ve tarih temelli algılarla ilişkilendirmektedir. Bu çerçevede, tarihsel anlatıların, ulusal çıkar tanımlarının ve kimlik siyasetinin iç içe geçtiği; dış politika tercihlerinin sadece rasyonel çıkarlara değil, aynı zamanda tarihsel hafıza ve kültürel aidiyetlere dayalı daha derin anlamlar içerdiği çok katmanlı bir yapı ortaya çıkmaktadır.

4.4. Bulgaristan İç Siyasetinde Makedonya Meselesi

Bulgaristan'ın Kuzey Makedonya'ya yönelik vetosunun yalnızca dış politika düzleminde değil, aynı zamanda iç siyaset bağlamında da anlamlandırılması gerekmektedir. Bu yaklaşım tarihsel talepler ve milliyetçilik dinamikleriyle de desteklenmektedir (Giannakos, 2001). Dış politika söylemlerinin şekillenmesinde iç siyasi aktörlerin pozisyonu, seçim stratejileri, toplumsal hafıza ve kamuoyundaki kimlik temelli duyarlılıklar belirleyici bir rol oynamaktadır. Özellikle 2020 sonrası dönemde Makedonya meselesi, Bulgar iç siyasetinde sembolik bir araç hâline gelmiş ve partiler arası rekabetin parçası olarak sıkça gündeme taşınmıştır.

Veto kararının alındığı dönemde Bulgaristan'da yaşanan siyasi istikrarsızlık, konuya ilişkin söylemlerin radikalleşmesine zemin hazırlamıştır. 2021 yılında arka arkaya yapılan üç genel seçim sonucunda kalıcı bir hükümet kurulamamış; geçici teknokrat kabineler ve kısa ömürlü koalisyonlar süreci yönetmiştir (Spirova, 2023). Bu belirsizlik ortamında, milliyetçi ve muhafazakâr çevrelerin etkisiyle Makedonya konusu iç politikada bir tür "ulusal kimlik testi"ne dönüştürülmüştür. Başta Bulgaristan'ın milliyetçi partileri olmak üzere, birçok siyasi aktör Makedonya'daki Bulgar kökenli nüfusun tanınması, tarihsel figürlerin ortak miras kabul edilmesi ve okul kitaplarında Bulgar karşıtı anlatıların kaldırılması yönünde taleplerini sert biçimde dile getirmiştir. Bulgaristan'daki VMRO-BND gibi milliyetçi partiler, Kuzey Makedonya'nın AB sürecine ancak bu talepler karşılandığında destek verilebileceğini açıkça ifade etmiştir (Marusic, 2020). Bu söylemler zamanla siyasi merkezdeki partiler tarafından da benimsenmiş ve veto kararı geniş bir siyasal uzlaşuya dönüşmüştür.

Makedonya meselesinin iç siyasal meşruiyet aracı olarak işlevselleştirilmesi, dış politikadaki esnekliğin daralmasına yol açmıştır. Özellikle seçim dönemlerinde bu konu toplumsal mobilizasyon aracı hâline gelmiş; tarihsel hafıza siyaseti ile güncel dış politika talepleri birbirine eklenmiştir. Bu durum, dış politikada kurumsal rasyonaliteyi sınırlayan güçlü bir iç baskı mekanizması oluşturmuştur. Kamuoyu araştırmalarına göre, Bulgar toplumunda Kuzey Makedonya'ya yönelik güçlü bir tarihsel sahiplenme algısı bulunmakta; bu durum da hükümetlerin daha uzlaşmacı pozisyonlar almasını zorlaştırmaktadır (Nikolov, 2019). Bu bağlamda, Bulgaristan'ın veto tutumu yalnızca dış politika tercihi olmaktan öte, iç siyasette kimlik ve tarih temelli rekabetin önemli bir yansımasıdır (Marinov, 2021). Dış politikaya dair karar alma süreçlerinin iç siyasi ajanda ve kimlik siyaseti tarafından yönlendirilmesi Bulgaristan örneğinde açıkça gözlemlenmektedir. Ayrıca, 2021 yılında Kuzey Makedonya Başbakanı Zoran Zaev'in Bulgar televizyonunda yaptığı açıklamalar ülkede geniş yankı uyandırmış ve siyasi gerilimleri artırmıştır (Macedonia Times, 2021).

5. GÜNCEL GELİŞMELER VE GELECEK ÖNGÖRÜLERİ

2024 yılı itibarıyla Kuzey Makedonya ile Bulgaristan arasındaki tarihsel ve kimlik odaklı anlaşmazlıklar, ülkenin AB üyelik sürecinin önündeki en büyük engellerden biri olmayı sürdürmektedir. Özellikle Bulgaristan'ın, Makedon dilinin bağımsız bir dil olarak tanınmasına ve Makedon kimliğinin uluslararası düzeyde kabul görmesine yönelik

direnci, ikili ilişkileri ve müzakere sürecini olumsuz etkilemektedir. Bu durum, AB'nin genişleme politikasına dair eleştirilerin artmasına da zemin hazırlamaktadır (European Commission, 2023; International Crisis Group, 2022). Bununla birlikte, uluslararası toplumun Balkanlar'da istikrarın sağlanmasına yönelik artan ilgisi ve baskısı, sürecin çözümüne dair iyimser beklentileri güçlendirmektedir. Özellikle ABD ve AB öncülüğünde yürütülen diplomatik girişimler, taraflar arasında daha yapıcı bir müzakere zemini oluşturmayı hedeflemektedir (United Nations, 2023; Zaharieva, 2023). Ayrıca, AB'nin bölgedeki Rusya ve Çin etkisini dengelemek amacıyla genişleme sürecini hızlandırma yönündeki stratejik hedefleri, Kuzey Makedonya'nın üyelik perspektifine ivme kazandırabilecek bir diğer etken olarak öne çıkmaktadır (NATO Strategic Review, 2023).

Öte yandan, sürecin nihai akıbeti büyük ölçüde Bulgaristan ve Kuzey Makedonya liderliklerinin karşılıklı güvene dayalı bir çözüm geliştirme kapasitesine bağlıdır. İki ülke arasındaki ekonomik ilişkiler de bu süreci doğrudan etkilemektedir. Kuzey Makedonya, Bulgaristan'ın en büyük ticaret ortaklarından biri konumundayken; Bulgaristan, Kuzey Makedonya'nın dış ticaret fazlası verdiği nadir ülkelerden biridir (World Bank, 2023). Bu nedenle, mevcut diplomatik gerilimlerin giderilmesi, her iki ülke açısından ekonomik açıdan da stratejik öneme sahiptir.

Yakın gelecekte, AB'nin arabuluculuk kapasitesini daha etkin biçimde devreye sokması ve taraflar arasında uzlaşmayı teşvik edecek mekanizmalar geliştirmesi beklenmektedir. Bölgesel istikrarın sürdürülmesi açısından bu sürecin sağlıklı bir biçimde ilerletilmesi, yalnızca Kuzey Makedonya ve Bulgaristan için değil, AB ve Balkanlar genelinde de stratejik bir gereklilik hâlini almıştır. Bu doğrultuda, Bulgaristan'ın tarihsel taleplerinin AB normları çerçevesinde yeniden değerlendirilmesi ve Kuzey Makedonya'nın kimliksel haklarını güvence altına alacak bir uzlaş ortamının oluşturulması, her iki tarafın da yararına olacaktır (Bideleux & Jeffries, 2021; European Council Reports, 2024).

6. SONUÇ

Kuzey Makedonya'nın AB üyelik süreci, yalnızca teknik müktesebat uyumu ile açıklanamayacak kadar karmaşık ve çok katmanlıdır. Bulgaristan'ın 2020 yılında uygulamaya koyduğu veto kararı, bu sürecin tarihsel, kimliksel ve siyasal boyutlarının iç içe geçtiği çarpıcı bir örnek olarak öne çıkmakta; aynı zamanda AB'nin genişleme siyasetinin normatif sınırlarını ve kırılma noktalarını da görünür kılmaktadır.

Bu çalışmada, Bulgaristan'ın Kuzey Makedonya'ya yönelik vetosu; tarihsel anlatılar, ulusal kimlik politikaları ve iç siyasal dinamikler çerçevesinde bütüncül biçimde analiz edilmiştir. Kuramsal düzlemde ise realizm, Bulgaristan'ın bölgesel nüfuzunu koruma ve ulusal çıkarlarını tahkim etme yönündeki stratejik tutumunu açıklamaktadır. Liberal yaklaşım, AB kurumlarının tarihsel-kimlik temelli krizleri yönetmekteki yetersizliğini; sosyal inşacılık ise kolektif hafıza, kültürel aidiyet ve kimlik inşası gibi faktörlerin dış politikada belirleyici rol oynadığını ortaya koymaktadır. Üç kuram birlikte değerlendirildiğinde, Bulgaristan'ın dış politika tercihlerinin yalnızca çıkar odaklı değil, aynı zamanda tarihsel-kimliksel kodlarla şekillendiği anlaşılmaktadır.

Bununla birlikte, bu dış politika pozisyonunun iç siyasetle doğrudan ilişkili olduğu açıktır. Makedonya meselesi, Bulgaristan iç siyasetinde sembolik bir unsur hâline gelmiş; milliyetçi partiler başta olmak üzere birçok aktör bu konuyu siyasi söylemin merkezine yerleştirmiştir. 2021 yılında yaşanan siyasi istikrarsızlık süreci, veto kararının daha geniş bir siyasal mutabakat zemini kazanmasına ve kalıcı bir politika hâline gelmesine neden olmuştur.

Kuzey Makedonya açısından ise üyelik süreci, sadece teknik reformları değil; aynı zamanda ulusal kimlik tanımları, toplumsal uzlaş ve dışsal siyasal baskılarla baş edebilme kapasitesini de kapsamaktadır. 2022 yılında Fransız Teklifi kapsamında verilen anayasa değişikliği taahhütleri, ülkenin AB hedefi doğrultusunda siyasal ve toplumsal esneklik gösterdiğini ortaya koymaktadır. Ancak Bulgaristan'ın bu adımları yetersiz bulması, üyelik sürecinin ilerleyen aşamalarında yeni siyasal engellerin gündeme gelebileceğine işaret etmektedir.

Bugün itibarıyla Kuzey Makedonya ile Bulgaristan arasında süregelen tarihsel ve kimlik odaklı anlaşmazlıklar, AB'nin genişleme politikasının etkili biçimde işlemlerini engellemekte; ABD ve AB öncülüğündeki diplomatik girişimlere karşın kalıcı bir uzlaş sağlanamamaktadır. Öte yandan, Rusya ve Çin'in bölgedeki artan etkisini dengelemeye çalışan AB'nin stratejik genişleme politikaları, bu tür tarihsel krizlere karşı daha tutarlı, normatif ve bütüncül bir yaklaşımı zorunlu kılmaktadır.

Bu çerçevede değerlendirildiğinde, Bulgaristan'ın vetosu yalnızca ikili bir diplomatik sorun değil; aynı zamanda Avrupa bütünlüşme vizyonunun kırılma noktalarını açığa çıkaran yapısal bir sınamadır. İncelenen vaka, genişleme politikasının sadece ekonomik ve kurumsal kriterlere değil; aynı zamanda kimliklerin, tarihsel anlatıların ve siyasi kültürlerin yönetimine de bağlı olduğunu açık biçimde göstermektedir. Kuzey Makedonya'nın üyelik süreci, yalnızca reform performansı ile değil; AB'nin iç uzlaşma kapasitesi, normatif tutarlılığı ve kimlik siyasetleriyle baş etme becerisiyle birlikte şekillenecektir. Bu nedenle, AB'nin genişleme stratejisini sürdürülebilir ve kapsayıcı kılabilmesi, normatif kimliğini yeniden tanımlama; tarihsel-kültürel çeşitliliği demokratik bir uzlaşma zemininde yönetme iradesiyle mümkün olacaktır.

Beyan ve Açıklamalar (Disclosure Statements)

1. Bu çalışmanın yazarı, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyduklarını kabul etmektedirler (The author of this article confirm that their work complies with the principles of research and publication ethics).
2. Yazar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir (No potential conflict of interest was reported by the author).
3. Bu çalışma, intihal tarama programı kullanılarak intihal taramasından geçirilmiştir (This article was screened for potential plagiarism using a plagiarism screening program).

KAYNAKÇA

- Abdula, S. (2017). *Makedonya'da yerel seçimler ve siyasal değişim* (SETA Perspektif No. 183). SETA. <https://setav.org/assets/uploads/2017/11/Makedonya-yerel-secimleri-ve-siyasal-degisim.pdf> (Erişim tarihi: 15 Ekim 2024)
- Bechev, D. (2021, January 18). *Is a breakthrough coming between Bulgaria and North Macedonia?* Atlantic Council. <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/is-a-breakthrough-coming-between-bulgaria-and-north-macedonia/> (Erişim tarihi: 20 Haziran 2025)
- Bideleux, R., & Jeffries, I. (2021). *The Balkans: A post-communist history*. Routledge.
- Christidis, Y. (2017). A new Balkan rapprochement: Skopje accepts Sofia's positions allowing for bilateral relations to move forward. *ELIAMEP Briefing Notes*, (55), 1-2.
- Council of the European Union. (2020). *General Affairs Council conclusions on enlargement and Stabilisation and Association Process, 8 December 2020* (Document No. ST 7002/20 INIT). <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7002-2020-INIT/en/pdf>
- Council of the European Union. (2022, July 19). *Intergovernmental conference at ministerial level on the accession of North Macedonia* [Press release No. 698/22]. Brussels. <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/07/19/intergovernmental-conference-at-ministerial-level-on-the-accession-of-north-macedonia/>
- Council of the European Union. (2024). *Council conclusions on enlargement – Western Balkans* (ST 16983/24 INIT). Brussels. https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/292218/2024_ST-16983-2024-INIT_en.pdf
- Çolak, Y. (2016). Makedonya'nın isim sorunu: Sebepleri ve Türkiye'nin Balkanlar politikasına olan etkileri bakımından bir inceleme. *2016 Hoca Ahmet Yesevi Yılı Anısına Uluslararası Türk Dünyası Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Kongresi Bildiriler Kitabı* (ss. 229-239).
- Daskalovski, Z. (2017). Clashing historical narratives and the Macedonian name dispute – Solving the unsolvable. *Trames: A Journal of the Humanities and Social Sciences*, 21(4), 359-375. <https://doi.org/10.3176/tr.2017.4.04>
- Derin, M. (2019). Kuzey Makedonya'da isim tartışmaları ve Prespa Anlaşması. *Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 3(8), 239-260. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/910276>
- Ekinci, M. U. (2018). *Makedonya isim sorunu çözülüyor (mu?)* (SETA Perspektif, No. 204). SETA. <https://www.setav.org/avrupa-arastirmalari/perspektif-makedonya-isim-sorunu-cozuluyor-mu> (Erişim tarihi: 22 Ekim 2024)
- Emin, N. (2014). *Makedonya siyasetini anlama kılavuzu* (SETA Raporu, s. 2–6). SETA. http://file.setav.org/Files/Pdf/20141030171352_makedonya-siyasetini-anlama-kilavuzu-pdf.pdf (Erişim tarihi: 15 Ekim 2024)

- European Commission. (2019). *Prespa Agreement: Implementation Report*. Brussels. https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/2d7d7d81-416d-4788-9f15-1e7d47f79192_en
- European Commission. (2024, October 6). *North Macedonia 2020 Report*. Brussels. https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/5f0c9185-ce46-46fc-bf44-82318ab47e88_en?filename=North+Macedonia+Report+2024.pdf
- Fazlagikj, A. (2021). *Kuzey Makedonya'ya AB yolunda yeni engel: Bulgaristan*. Anadolu Ajansı. <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/kuzey-makedonyaya-ab-yolunda-yeni-engel-bulgaristan/2124402> (Erişim tarihi: 17 Ekim 2024)
- Financial Times. (2019, October 21). *Emmanuel Macron's EU accession veto is a historic mistake*. Financial Times. <https://www.ft.com/content/eda39e1e-f3eb-11e9-b018-3ef8794b17c6> (Erişim tarihi: 25 Kasım 2024)
- Giannakos, S. A. (2001). Bulgaria's Macedonian dilemma. *Journal of Southern Europe and the Balkans*, 3(2), 153–170. <https://doi.org/10.1080/14613190120088565>
- Glenny, M. (2000). *The Balkans 1804–1999: Nationalism, war and the great powers*. Granta Books.
- IntelliNews. (2021). Bulgaria confirms veto on start of EU membership talks with North Macedonia. *IntelliNews*. Erişim adresi: <https://www.intellinews.com/bulgaria-confirms-veto-on-start-of-eu-membership-talks-with-north-macedonia-227991/> (Erişim tarihi: 20 Kasım 2024)
- Ismaili, D., & Mustafi, M. (2017). *Impact of integration in the European Union in the economy of the Republic of Macedonia*. In 13th International Conference of ASECU: Social and Economic Challenges in Europe 2016–2020 (ss. 239–247).
- Ivanov, L. (2014). *Bulgarian policies on the Republic of Macedonia*. Sofia: Manfred Wörner Foundation.
- Jelavić, B. (2009). *Balkan Tarihi 1: 18. ve 19. Yüzyıllar*. İstanbul: Küre Yayınları.
- Joint Multidisciplinary Expert Commission. (2019). *Reports on the work of the commission*. Sofia–Skopje: Joint Commission Secretariat.
- Kamusella, T. (2021). Bulgaria's secret empire: An ultimatum to North Macedonia. *Journal of Balkan and Black Sea Studies*, 4(6), 164. <https://dergipark.org.tr/en/pub/balkar/issue/63259/844561>
- Karadzowski, M., & Adamczyk, A. (2014). Macedonia and her difficult neighbours on the path to the EU. *Yearbook of Polish European Studies*, 17, 131–147.
- Keohane, R. O., & Nye, J. S. (1989). *Power and interdependence*. HarperCollins.
- Kut, Ş. (2005). *Balkanlarda kimlik ve egemenlik*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Macedonia Times. (2021, April 19). *Zaev's remarks for Bulgarian TV cause outrage at home*. Macedonia Times. <https://macedoniatimes.news/zaevs-remarks-for-bulgarian-tv-cause-outrage-at-home/>
- Marinov, T. (2021). "Europe does not understand us": Why is Bulgaria trying to veto North Macedonia's EU membership? *Rosa Luxemburg Stiftung*. <https://www.rosalux.de/en/news/id/43443/europe-does-not-understand-us>
- Marolov, D. (2014). The relations between Macedonia and Bulgaria. *Knowledge - International Journal, Scientific and Applicative Papers*.
- Marusic, S. J. (2017, August 1). Macedonia, Bulgaria sign friendship treaty. *Balkan Insight*. <https://balkaninsight.com/2017/08/01/macedonia-bulgaria-sign-friendship-treaty-08-01-2017/>
- Marusic, S. J. (2020, 25 Kasım). Bulgarian nationalists push government for tougher stance on Macedonia. *Balkan Insight*. <https://balkaninsight.com/2020/11/25/bulgarian-nationalists-push-government-for-tougher-stance-on-macedonia/>
- Mazower, M. (2001). *The Balkans: From the end of Byzantium to the present day*. Phoenix Press.
- Mearsheimer, J. J. (2001). *The tragedy of great power politics*. W. W. Norton & Company.
- Miko, J. (2021, November 21). *A look back in time*. Medium. <https://miko-janos.medium.com/a-look-back-in-time-e8fb9fcae437>
- Moravcsik, A. (1997). Taking preferences seriously: A liberal theory of international politics. *International Organization*, 51(4), 513–553. <https://doi.org/10.1017/S0020818300027831>

- Morgenthau, H. J. (1948). *Politics among nations: The struggle for power and peace*. New York: Knopf.
- Nikolov, K. (2019, June 20). *Bulgaria returns to 'history' in veto talks with North Macedonia*. Euractiv. https://www.euractiv.com/section/politics/short_news/bulgaria-returns-to-history-in-veto-talks-with-north-macedonia/ (Erişim tarihi: 22 Haziran 2025)
- OSCE (Organization for Security and Co-operation in Europe). (2001). *Ohrid Framework Agreement*. Skopje: OSCE.
- Phillips, J. (2004). *Macedonia: Warlords and rebels in the Balkans*. I.B. Tauris.
- Ragaru, N. (2021). History wars and European integration: Bulgaria and North Macedonia. *Southeast European and Black Sea Studies*, 21(4), 555-572.
- Republic of Bulgaria, Ministry of Foreign Affairs. (2019, October). *Framework position on the accession of the Republic of North Macedonia to the European Union*. Sofia: Ministry of Foreign Affairs. Retrieved from <https://www.mfa.bg/en/3117>
- Rossos, A. (2008). *Macedonia and the Macedonians: A history*. Stanford: Hoover Institution Press.
- Sfetas, S. (2012). The BulgarianYugoslav dispute over the Macedonian question as a reflection of the SovietYugoslav controversy (1968-1980). *Balkanica – Annual of the Institute for Balkan Studies*, 43, 241-271.
- Spirova, M. (2023). Bulgaria: Political developments and data in 2022 – Yet another year of instability. *European Journal of Political Research Political Data Yearbook*, 62(1), 38–45. <https://doi.org/10.1111/2047-8852.12392>
- Vangeli, A. (2020). Nation-building and memory politics: The case of North Macedonia and Bulgaria. *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, 22(6), 745-760.
- Waltz, K. N. (1979). *Theory of international politics*. McGraw-Hill.
- Wendt, A. (1999). *Social theory of international politics*. Cambridge University Press.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (11. baskı). Seçkin Yayıncılık.